

Sztuka poetycka Paula Verlaine'a – postulaty nowej poezji

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Paul Verlaine, *Piosnka jesienna*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. A. Drzewicka, Wrocław 1980, s. 15–16.
- Źródło: Paul Verlaine, *Sztuka poetycka*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 96–97.
- Źródło: Jan Kasprowicz, *Ach! nieraz mi się zdaje*, [w:] *Wybór poezji*, oprac. J.J. Lipski, Kraków 1990, s. 128–129.
- Źródło: Paul Verlaine, *Sztuka poetycka* [2], [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Z. Przesmycki, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 95.
- Źródło: Paul Verlaine, *Sztuka poetycka* [2], [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. M. Jastrun, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 97.
- Źródło: Paul Verlaine, *Psalm*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. A. Lange, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 91–93.
- Źródło: Paul Verlaine, *Światło księżycy* [2], [w:] *Wybór poezji*, oprac. A. Drzewicka, tłum. R. Kołtoniecki, Wrocław 1980, s. 38–39.

Sztuka poetycka Paula Verlaine'a – postulaty nowej poezji

Paul Verlaine, fotografia z 1892 roku.

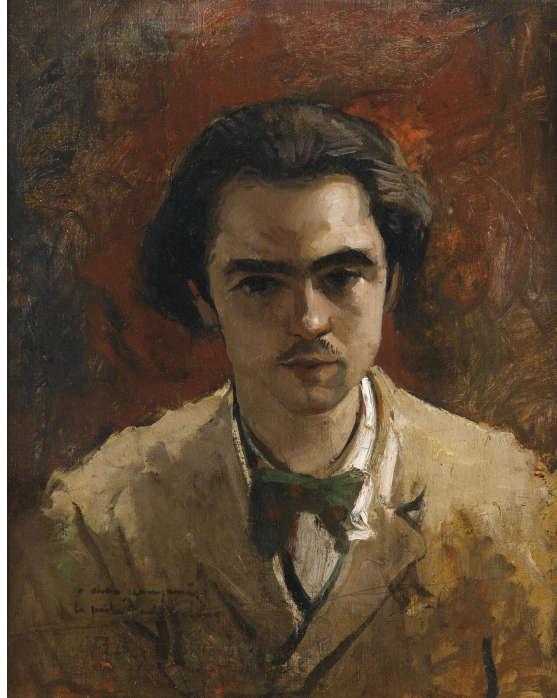
Źródło: domena publiczna.

Czym jest poezja? Z tym pytaniem od wieków mierzą się zarówno poeci, krytycy, jak również sami odbiorcy. Paul Verlaine w swojej *Sztuce poetyckiej* zdołał jednak wyrazić wiele z tego, co w jego czasach o liryce myślano i mówiono. Wiersz od razu potraktowano jako manifest nowej poezji – zrywającej z przestarzałymi schematami ograniczającymi wyobraźnię i szukającej nowych dróg twórczej wypowiedzi.

Twoje cele

- Zinterpretujesz *credo* poetyckie Paula Verlaine'a *Sztuka poetycka*.
- Sformułujesz własnymi słowami zalecenia wyrażone w utworze.
- Rozpoznasz cechy świadczące o melodyczności wiersza.
- Zestawisz zasady sztuki poetyckiej stworzone przez francuskiego poetę z twórczością polskich poetów przełomu XIX i XX wieku.

Paul Verlaine

Paul Verlaine

Źródło: domena publiczna.

Paul Verlaine (1844–1896) jest uważany za jednego z najważniejszych reprezentantów **symbolizmu** w literaturze. Twórczością poetycką zajmował się od najmłodszych lat, miał kontakt z paryską cyganerią artystyczną. Małżeństwo poety z Mathilde Mauté zostało rozbite przez burzliwy związek Verlaine’a z Arthurem Rimbaudem, również symbolistą. I ta relacja zakończyła się nieszczęśliwie – artysta postrzelił przyjaciela, za co został uwięziony. Po wyjściu Verlaine’a na wolność w jego liryce zaczęły być zauważalne wpływy doznanego wówczas nawrócenia religijnego. W latach 80. XIX wieku poeta zyskał uznanie wśród twórców młodego pokolenia. Zmarł jednak w nędzy, wyniszczony wieloletnim nałogiem alkoholowym.

Wiersz *Sztuka poetycka* był jednym z utworów, dzięki którym Paul Verlaine zasłynął wśród młodego pokolenia. Odrzucony przez rówieśników czterdziestolatek nieoczekiwanie zyskał szacunek debiutujących. *Sztuka poetycka* pojawiła się bowiem w momencie, gdy nastąpiło znużenie wcześniejszymi wzorcami poezji opisowej. Nowi twórcy poszukiwali bodźca, który skieruje ich sztukę w inną stronę. Wiersz Verlaine’a potraktowali jako swój manifest.

“ *Sztuka poetycka*

Nade wszystko muzyki! Dla niej
Przenoś wiersz nieparzysty nad inne,
Roztopiony w powietrzu płynniej,
Bez ciężarów, co wstrzymują zdanie.

Wiąż wyrazy niedbale dobrane:
Nic droższego od przymglonej piosenki,
Gdzie w upojeniu łączą dźwięki
Z Wyrazistym Niezdecydowane.

To piękne oczy za woalu zasłoną,
To dzień od żaru południa drżący,
To przez niebo jesieni stygnącej
Gwiazdy w głębi błękitnej toną.

Bo nade wszystko chcemy Odcienia,
Odcienia, nie kolorów tęczy!
Oh, tylko Odcień zaręczy
Sen ze snem, z fletnią rogu brzmienia!

Stroń od puenty zabójczej. Niech zgłuchnie
Okrutny dowcip i śmiech pod piórem,
Co każą płakać oczu lazurom,
Odrzuć tę całą nędznych czosnków kuchnię!

Złam retoryce kark, bez pardonu!
I nie wahaj się, sam pełen żaru,
Rym nauczyć mądrego umiaru;
Dokąd poniósłby, nie poskromiony?

O, któż zliczy Rymu złe narowy,
Jaki **Negr** szalony, głuche dziecko
Wynałazło ten lśniący zdradziecko,
Brzmiący pusto klejnot groszowy?

Muzyki wszędzie, muzyki zawsze!
Niech z twojej duszy wiersz skrzydlaty
Ulatuje w nieznanym dusz światy,
W niebo innych miłości dalsze.

Niech go na pięknej przygody pióra
Weźmie puszysty powiew poranku,
Niosący wonie mięty i tymianku...
A wszystko inne – to literatura.

Źródło: Paul Verlaine, *Sztuka poetycka*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 96–97.

„Nade wszystko muzyki!”

Poetyckie credo Paula Verlaine’a rozpoczyna się od słów: „Nade wszystko muzyki!”. Czy artysta nadał utworowi zły tytuł? Wiersz miał dotyczyć liryki, a tymczasem zaczyna się od wywyższenia sztuki łączenia dźwięków.

Związki poezji z muzyką zauważano już od najdawniejszych czasów. Starożytni Grecy tworzyli ody i hymny, utwory liryczne nierozzerwalnie związane z melodią. Również eposy, takie jak *Iliada* czy *Odyseja*, charakteryzowały się regularną budową rytmiczną i były śpiewane przez [aojdów](#). Samo połączenie obu sztuk nie stanowiło więc w czasach Verlaine’a żadnej nowości. W zaproponowanej przez niego wizji poezji kluczowe było przesunięcie akcentów – melodyjność miała się stać główną wartością poezji, ważniejszą niż jej treść.

Podkreślanie brzmieniowych walorów języka można zauważyć już w młodzieńczych utworach Verlaine'a. Poeta stosował nietypowe układy stroficzne, starał się, aby czytane słowa ze sobą współbrzmiały i tworzyły swoistą melodię. Często używał przerzutni, oddzielając niekiedy rzeczownik od opisującego go epitetu – po to, aby uwydatnić brzmienie poszczególnych wyrazów. Przykładem takich dźwiękowych zabiegów jest wiersz *Piosnka jesienna*, którego sam tytuł wskazuje na muzyczne właściwości utworu.

((Paul Verlaine

Piosnka jesienna

Łkanie bezsennej
Skrzypki jesiennej,
Sierocej,
Serce mi rani,
Grąży w otchłani
Niemocy.

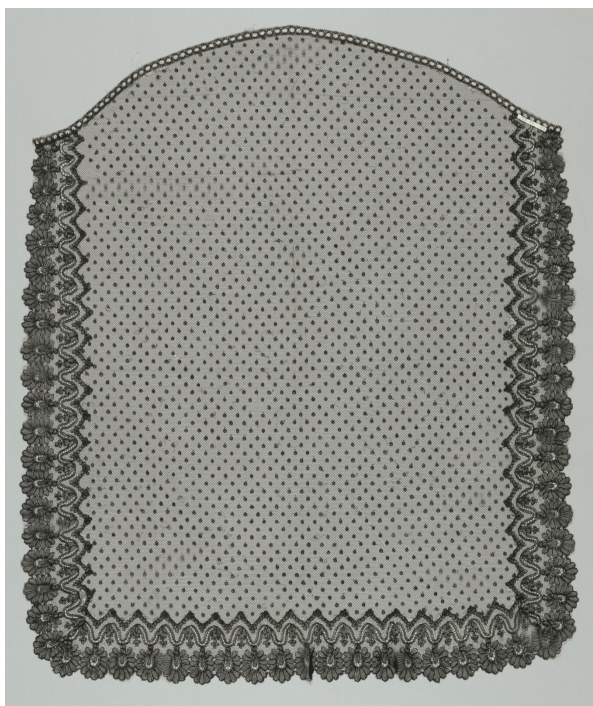
Drżący i siny,
– Gdy brzmią godziny
Tułacze, –
Wspomnieniem tonę
W czasy minione
I płaczę.

I idę smutnie
W wicher, co okrutnie
Mnie miecie
Swymi podmuchy,
Niby liść suchy
Po świetle.

Źródło: Paul Verlaine, *Piosnka jesienna*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. A. Drzewicka, Wrocław 1980, s. 15–16.

„Piękne oczy za woalu zasłoną”

Przesunięcie akcentu z treści na melodię wiersza wiązało się z kolejnym postulatem Verlaine'a – programowej niejasności wypowiedzi lirycznej. Wieloznaczność i nieprecyzyjność były jednymi z najistotniejszych cech poetyki symbolizmu, z którą zwykle się łączy twórczość francuskiego artysty. Poezja miała się tym różnić od zwyczajnej mowy, że zamiast bezpośredniego opisu wrażeń, uczuć czy myśli miała jedynie sugerować, dopuszczając wielość możliwych interpretacji. Symboliści uważali tę właściwość liryki za bardzo ważną – w ich mniemaniu bowiem umożliwiała ona kontakt ze światem nadmysłowym, którego nie można pojąć racjonalnie.

XIX-wieczna francuska woalka

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Paul Verlaine i inni poeci symbolistyczni często kreowali w swoich lirykach nastrój tajemnicy. Reinterpretowali klasyczny ideał piękna polegający na poszukiwaniu harmonii i usuwaniu dysonansów. W myśl nowej wizji poezji piękno oznaczało coś niewypowiedzianego i niepoznawalnego. Pobudzało wyobraźnię, otwierało przed człowiekiem duchową głębię – były to „piękne oczy za woalu zasłoną”.

W myśl słów Verlaine'a człowiek zachwyca się raczej zagadką niż jej rozwikłaniem, dlatego poezja powinna być jak zasłona, zza której prześwituje piękno. Nic nie może być precyzyjnie nazwane ani w pełni odsłonięte, lecz sensory mogą zostać zasugerowane przez poetę. Tego rodzaju twórczość nazwał Verlaine „przymgloną piosenką”, nad którą nie ma „nic droższego”.

Zabójcza puenta i rym

Wielokrotnie pojawiająca się w poezji **puenta** zostaje przez Verlaine'a skrytykowana i określona mianem „zabójczej”. Użycie tak ostrego epitetu wynika z niechęci artysty do precyzyjnego wyrażania myśli w obrębie wiersza. Według niego podsumowanie treści, opatrzenie utworu mottem oznacza jego śmierć. Sztuka traci wszystkie swoje walory, jeśli jej myśl zostanie wyrażona bezpośrednio i jednoznacznie.

Cesare Maccari, *Cyceron przemawiający w senacie* (fresk z 1889 roku). Cyceron uważany jest za jednego z najwybitniejszych retorów starożytności.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Nie tylko puenta zostaje uznana za negatywny składnik poezji. Dowcip i satyra traktowane są jako obniżenie lotów, wykorzystywanie tanich efektów dla zyskania uwagi czytelnika. Verlaine nazywa je „nędznych czosnków kuchnią”. Podobnie rzecz się ma z **retoryką**, czyli sztuką dobrego wysłowienia i **perswazyjnego** wpływania na odbiorcę – artysta każe „złamać jej kark”. Nie chce też, aby wyobraźnię twórczą krępowała konieczność rymowania. Radzi, aby zachować w nim rozsądny umiar, co nie oznacza, że poeta powinien z niego zupełnie zrezygnować, wszak rymy także wpływają na melodyjność utworu wierszowanego.

Słownik

aojda

(z gr. *aoidos*, od *aoide* – śpiew, pieśń) w starożytnej Grecji pieśniarz wychwalający czyny bohaterów

Negr/negr

(łac. *niger* – czarny) osoba czarnoskóra, dziś określenie pogardliwe

perswazja

(z łac. *persuasio* – przekonanie, opinia) przekonywanie, namawianie do czegoś lub odradzanie czegoś za pomocą argumentacji

puenta/pointa

(z franc. *pointe* – szczyt, czubek) krótkie sformułowanie podsumowujące sens wypowiedzi lub utworu literackiego

retoryka

(gr. *rhētorikē*) sztuka dobrego wysławiania się, tworzenia perswazyjnej, artystycznej wypowiedzi; też: nauka zajmująca się komunikacją słowną

symbolizm

(z gr. *symbolon* – znak umowny) kierunek w sztuce zapoczątkowany przez poetów francuskich w II połowie XIX wieku, zakładający rezygnację z bezpośredniego opisu emocji, opierający się na sugerowaniu wzruszeń i nastrojów, operujący wieloznacznymi symbolami w celu wyrażenia treści, które nie mają określenia w systemie językowym

woalka

przezroczysty materiał przysłaniający twarz, zazwyczaj przymocowany do damskiego kapelusza

Film

Polecenie 1

Na podstawie wiadomości zawartych w wykładzie prof. Michała Kuziaka wynotuj cechy estetyki symbolistycznej.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DA8eVK5SP>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe dotyczące zagadnienia postulatów nowej poezji na podstawie *Sztuki poetyckiej* Paula Verlaine'a.

Polecenie 2

Wyjaśnij, jaka jest rola muzyki w utworach Paula Verlaine'a. Jakimi środkami poeta uzyskał efekt melodyjności wierszy?

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz poprawną odpowiedź. Poniższy cytat pochodzi z cyklu sonetów Jana Kasprówicza *Krzak dzikiej róży w Ciemnych Smreczynach*. Jaki środek stylistyczny został w nim użyty? „Świstak gdzieś świszczce spod kamienia”.

☐ epitet

☐ rym

☐ instrumentacja głoskowa

☐ apostrofa

Ćwiczenie 2

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz w tabeli P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Według Paula Verlaine'a poezja powinna pozbyć się całkowicie rymów.	P ☐	F ☐
Głównym postulatem <i>Sztuki poetyckiej</i> było upodobnienie języka liryki do muzyki.	P ☐	F ☐
Verlaine chciał, aby przestanie jego wierszy było klarowne dla czytelników.	P ☐	F ☐
W <i>Sztuce poetyckiej</i> obecność dowcipu i satyry w poezji została radykalnie skrytykowana.	P ☐	F ☐

Ćwiczenie 3

Sporządź w punktach poradnik dla poetów według *Sztuki poetyckiej* Verlaine'a.

Ćwiczenie 4

W ostatnim zdaniu *Sztuki poetyckiej* pada słowo „literatura”. Spośród podanych niżej sformułowań wybierz to, które odpowiada rozumieniu literatury przez Verlaine’a.

literacka moda, banalne efekty stosowane przez twórców: retoryka, formułowanie puent i nadmiernie rygorystyczne trzymanie się zasad rymowania

całokształt artystycznego piśmiennictwa

Ćwiczenie 5

Stwórz własną wersję dwóch pierwszych strof wiersza Paula Verlaine’a *Sztuka poetycka*, która będzie pozbawiona rymów, lecz zachowa swój sens. Liczba sylab w poszczególnych wersach nie musi się zgadzać z pierwowzorem.

((Paul Verlaine

Sztuka poetycka [2]

Kark retoryce bez wahania skręć!
A dobrze zrobisz, w energii rozpędzie,
Gdy przytrzesz rymom zbyt lśniące krawędzie.
Nie strzeż! – zobaczysz, gdzie je porwie chęć!

O, któż wypowie wszystkie Rymu grzechy?
Dzieciak ogłuchły lub Negr wściekły snadź
Musiał jarmarczny ten klejnot nam dać,
Co fałszywymi brzmi grzechotek echy.

Źródło: Paul Verlaine, *Sztuka poetycka* [2], [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire’a do Valéry’ego)*, tłum. Z. Przesmycki, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 95.

Porównaj fragmenty tłumaczeń *Sztuki poetyckiej*. Zastanów się, czy ich wymowa jest dokładnie taka sama. Swoje spostrzeżenia zanotuj w około 100 słowach.

((Paul Verlaine

***Sztuka poetycka* [2]**

Sensów końcowych strzeż się najprzykładniej,
Nieczystych śmiechów, złej dowcipu gry,
Przez które cieką z ocz Łazuru łzy –
I wszystkich czosnków tych kuchni czeladniej.

Kark retoryce bez wahania skręć!
A dobrze zrobisz, w energii rozpędzie,
Gdy przytrzesz rymom zbyt lśniące krawędzie.
Nie strzeż! – zobaczysz, gdzie je porwie chęć!

O, któż wypowie wszystkie Rymu grzechy?
Dzieciak ogłuchły lub Negr wściekły snadź
Musiał jarmarczny ten klejnot nam dać,
Co fałszywymi brzmi grzechotek echy.

Źródło: Paul Verlaine, *Sztuka poetycka* [2], [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. Z. Przesmycki, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 95.

((Paul Verlaine

***Sztuka poetycka* [2]**

Stroń od puenty zabójczej. Niech zgłuchnie
Okrutny dowcip i śmiech pod piórem,
Co każą płakać oczu lazuirom,
Odrzuć tę całą nędznych czosnków kuchnię!

Złam retoryce kark, bez pardonu!
I nie wahaj się, sam pełen żaru,
Rym nauczyć mądrego umiaru;
Dokąd poniósłby, nie poskromiony?

O, któż zliczy Rymu złe narowy,
Jaki Negr szalony, głuche dziecko
Wynalazło ten lśniący zdradziecko,
Brzmiący pusto klejnot groszowy?

Źródło: Paul Verlaine, *Sztuka poetycka* [2], [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. M. Jastrun, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 97.

Poszukaj w *Psalmie* Paula Verlaine'a cech i elementów świadczących o jego melodyczności. Wypisz je i podaj przykłady.

((Paul Verlaine

Psalm

Tyś mię, o Panie, ranił swą miłością
I dotąd jeszcze rana ma się krwawi –
Tyś mię, o Panie, ranił swą miłością!

O Panie, bojaźń twa mię uderzyła
I dotąd jeszcze ogień jej mię pali,
O Panie, bojaźń twa mię uderzyła...

Roztop mą duszę w falach twego wina,
Zlep moje życie w chlebie twego stołu,
Roztop mą duszę w falach twego wina!

Oto krew moja, której nie wylałem,
Oto me ciało niegodne boleści,
Oto krew moja, której nie wylałem!

Oto me czoło, od wstydu czerwone,
Na ubóstwianych twoich nóg podnóże,
Oto me czoło, od wstydu czerwone...

Oto me dłonie, co nie pracowały
Na wonną mirrę, na gorący węgiel,
Oto me dłonie, co nie pracowały!

Oto me serce, co na próżno biło,
Aby u cierni boleć kalwaryjskich,
Oto me serce, co na próżno biło!

Oto me stopy, zbłąkane wędrowce,
Co na wezwanie łaski twojej śpieszą,
Oto me stopy, zbłąkane wędrowce!

O Boże grozy, o świętości Boże,
Biada! tę czarną otchłań mojej zbrodni,
O Boże grozy, o świętości Boże!

Boże pokoju, szczęścia i wesela,
Wszystką mą bojaźń, niewiadomość wszystką,
Boże pokoju, szczęścia i wesela!

Wszystko to, wszystko znasz ty, Panie Boże,
I żem ze wszystkich ludzi najbiedniejszy,
Wszystko to, wszystko znasz ty, Panie Boże...

Lecz to, co mam, o Panie, to ci daję...

Źródło: Paul Verlaine, *Psalm*, [w:] *Symboliści francuscy (od Baudelaire'a do Valéry'ego)*, tłum. A. Lange, wybór M. Jastrun, Wrocław 1965, s. 91–93.

Czy twoim zdaniem wiersz Jana Kasprowicza *Ach! nieraz mi się zdaje* spełnia wymagania stawiane przez Verlaine'a w *Sztuce poetyckiej*? Sformułuj wypowiedź pisemną, wykorzystując co najmniej trzy argumenty.

((Jan Kasprowicz

Ach! nieraz mi się zdaje

Ach! nieraz mi się zdaje,
gdy tak samotny krocę
W zachodu cichem złocie,
zadumą ogarnięty,
Że cień, co długi wstaje
spod nóg mych i swe mrocze
Na ziół tych ściele krocie,
nie ze mnie jest poczęty.

Lecz że z przyszłości fali
czy z przyszłych dni głębiny –
Hen! Tam, gdzie ziemi końce –
Był jakiś, tu nie znany,
Wychylił się w oddali
i że cień jego siny
Dnia dzisiejszego słońce,
mrąc, rzuca na te łany.

I tęskność duszę chwyta
na wirchy gdzieś tajemne,
Lecz wraz ku memu łonu
zbliża się lęk ponury:
Ach! widzę, jak okryta
w całuny mgławic ciemne,

U stóp mych przepaść dyszy
głębokiem, cichem tchnieniem...
Jak przed zjawiskiem skonu,
zwrócony do purpury
Zachodu, drzę w tej ciszy –
przed swoim własnym cieniem...

Źródło: Jan Kasprówicz, *Ach! nieraz mi się zdaje*, [w:] *Wybór poezji*, oprac. J.J. Lipski, Kraków 1990, s. 128–129.

Praca domowa

Wysłuchaj utworu Claude'a Debussy'ego *Clair de lune* (Światło księżyca) inspirowanego wierszem Paula Verlaine'a pod tym samym tytułem. Czy twoim zdaniem dobrze odzwierciedla nastrój wiersza *Światło księżyca*? Zanotuj swoje refleksje.

((Paul Verlaine

Światło księżyca [2]

Dusza twa jest jak pejzaż wyszukany,
Gdzie wdzięcznych masek krążą roje płóche
I bergamasek tłum w płasy porwany;
Wszyscy w przebraniach, jakby smutni trochę.

Sławią miękkimi piosnki swej tonami
Zwycięską miłość i żywot swobodny,
Lecz w szczęście swe nie wierzą, zda się, sami!
Bukiety nut w księżyca blask łagodny

Wplata noc pełna smutku i urody
W koronach drzew ptaszęce budząc chóry
I w spazm zachwyty zmieniając plusk wody,
Rozbryzgi fontann chłoszczących marmury.

Źródło: Paul Verlaine, *Światło księżyca* [2], [w:] *Wybór poezji*, oprac. A. Drzewicka, tłum. R. Kołoniecki, Wrocław 1980, s. 38–39.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: *Sztuka poetycka Paula Verlaine'a* – postulaty nowej poezji

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny,

biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;

- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- interpretuje manifest poetycki Paula Verlaine'a zawarty w wierszu *Sztuka poetycka*,
- rozpoznaje cechy świadczące o melodyczności wiersza,
- zestawia zasady sztuki poetyckiej stworzone przez francuskiego poetę z twórczością polskich poetów przełomu XIX i XX wieku,
- redaguje tekst o charakterze argumentacyjnym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- odwrócona klasa;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel prosi także, by przeczytali wiersz Paula Verlaine'a *Sztuka poetycka* i przypomnieli sobie inne utwory z historii literatury, które można by określić manifestami poetyckimi.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel prosi chętną osobę o odczytanie wiersza *Sztuka poetycka* Paula Verlaine'a. Pozostali uczniowie notują postulaty poety. Później nauczyciel prosi, by uczniowie przypomnieli postulaty z manifestów poetyckich z innych epok i innych grup poetyckich. Uczniowie chwilę dyskutują, czym różnią się manifesty, czy jakieś treści się powtarzają. Później nauczyciel prosi, by uczestnicy zajęć, w parach, zredagowali dwa postulaty dla poezji i poetów współczesnych. Po kilku minutach uczniowie przedstawiają swoje propozycje, a jedna osoba notuje na tablicy najciekawsze.
2. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. Wybrane osoby odczytują treść ćw. 1, a później ćw. 2 z sekcji „Sprawdź się”. Uczniowie wspólnie poszukują odpowiedzi. Później nauczyciel zapowiada, że uczniowie będą rozwiązywać ćwiczenia w grupach. Poleca im wykonanie następujących ćwiczeń: gr. 1 - ćw. 5, gr. 2 - ćw. 6, gr. 3 - ćw. 7, gr. 4 - ćw. 8. Następnie przedstawiciele grup prezentują odpowiedzi, a nauczyciel sprawdza ich poprawność.
2. Później uczniowie w grupach opracowują odpowiedzi do poleceń towarzyszących filmowi.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”. Na koniec zajęć nauczyciel prosi wybranych uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach dowiedziałem się..., nauczyłem się...

Praca domowa:

1. Praca domowa z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- Przemysław Czapliński, *Manifest literacki jako jednostka procesu historycznoliterackiego*, „Teksty Drugie” 1992, nr 1-2.
- *Symboliści francuscy (od Baudelaire’a do Valéry’ego)*, oprac. M. Bojarska, Wrocław 1965.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Film” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.